

A tantervi reform első lépései

A 2004-ben megszületett „*A Curriculum for Excellence*” első alkalommal foglalta egységes gondolati keretbe a 3-18 éves gyerekek és fiatalok tantervét megalapozó értékeket, célokat és alapelveket Skóciában. A dokumentum előszavában ígért kormányzati program támogatására – *Curriculum Review Programme Board* néven – tiztagú, **új miniszteri tanácsadó testület** alakult.¹ E testület, valamint a *Learning and Teaching Scotland (LTS)* játszotta a fő szerepet a következő másfél év országos szakmai kommunikációjának szervezésében, valamint a curriculum-fejlesztést megalapozó központi tudásbázis létrehozásában. A megtett út tapasztalatait, a munka eredményeit és az azokra épülő javaslatokat a tanácsadó testület 2006. évi jelentése² foglalta össze, amely a második fontos mérföldkőnek tekinthető a skóciai tantervi reform útján.

Az új tartalmi szabályozás 2004-ben megfogalmazott **alapértékeit, céljait és fejlesztési alapelveit** – 15 hónapon keresztül – **több ezer gyakorló szakember vitatta meg.** A konzultációkat, amelyekbe a fenntartói hatókörükön kívül eső, független iskolákat is bevonták, a helyi oktatási hatóságok képviselői szervezték. E munka során alakult ki az a **tanügyigazgatási tisztségviselőkből álló hálózat**, amelynek tagjai később saját körzetükben a tantervi implementációs folyamat hatékony segítői lettek – összekapcsolva egymással a kormányzati és szakmai irányítói, valamint az intézményi / megvalósítói szintet.

A tantervi keretek kialakítását célzó konzultációkkal párhuzamosan, a *Learning and Teaching Scotland (LTS)* szakmai irányításával alapos elemző tevékenység kezdődött. Munkacsoportok jöttek létre, amelyek feladata az aktuálisan használt **tantervek** különféle szempontok szerinti **felülvizsgálata**, valamint részletes **fejlesztési javaslatok megfogalmazása** volt. A csoportok egy részének tevékenysége az oktatás tartalmi területeihez kapcsolódott³, míg más részük olyan kérdésekre koncentrált, mint például a tanulók egyéni és közösségi fejlesztése, a korai fejlesztés vagy a sajátos nevelési igényű gyermekek tanulása. A munkacsoportok tevékenysége a szakmai tapasztalatok széles skálájára támaszkodott. Helyet kaptak bennük – földrajzilag is reprezentálva

¹ Maggi Allan OBE Chair of Curriculum Review Programme Board; Dr Gill Robinson Programme Director, *A Curriculum for Excellence*, Scottish Executive; Isabel Bolton Headteacher, Kingswells Primary School, Aberdeen; Anton Colella Chief Executive, Scottish Qualifications Authority; George MacBride Principal Teacher, Support For Learning, Govan High School, Glasgow; Chris McIlroy HM Chief Inspector, Her Majesty's Inspectorate of Education; Mary McLaughlin Headteacher, Notre Dame High School, Glasgow; Bernard McLeary Chief Executive, Learning & Teaching Scotland; Professor David Raffe Director of Research, School of Education, University of Edinburgh; Kate Reid Director of Education & Cultural Services, West Lothian Council.

Forrás: *A Curriculum for Excellence. Progress and Proposals. A paper from the Curriculum Review Programme Board. Curriculum Review Programme Board Members. Scottish Executive, Edinburgh, 2006. 34. o.*

² *A Curriculum for Excellence. Progress and Proposals. A paper from the Curriculum Review Programme Board. Scottish Executive, Edinburgh, 2006.*

³ A tanulási-tanítási tartalom szerint szerveződő munkacsoportok a következő területeket jelenítették meg: természettudomány, nyelvek, társadalmi ismeretek, matematika, technológiák, kifejező művészetek, egészség és jóllét, vallási és erkölcsi nevelés. Forrás: *A Curriculum for Excellence. Progress and Proposals. (2006). 26.o.*

az ország teljességét –, az oktatási rendszer különböző szintjein dolgozó gyakorló pedagógusok, a tanügyigazgatási körzetek képviselői, s miként ez korábban is történt, a *Scottish Qualification Authority (SQA)* és a *Learning and Teaching Scotland (LTS)* szakemberei, a tanárképzésben dolgozó oktatók és Ófelsége Tanfelügyelői is.

A tanácsadó testület **2006-ban nyilvánosságra hozott jelentése** áttekintette a fejlesztés addig megtett útját. Összegezte a különféle csatornákon beérkezett tapasztalatokat, s javaslatokat megfogalmazva, körvonalazta a továbblépés szükséges és lehetséges irányait. Egyúttal felhívta a figyelmet azokra a kérdésekre is, amelyek megnyugtató megválaszolásához még további egyeztetésekre van szükség. A dokumentum hangsúlyozta, hogy az egy-egy központi útmutatóval támogatott korábbi reformokkal ellentétben, az új minőségként célba vett **„kiválóság” nem érhető el egyetlen nagy, változást ígérő lépéssel.** Ehhez sokkal inkább **egy olyan, fokozatosan kialakuló személyes elköteleződésre épülő, hosszabb tanulási és fejlesztési folyamatra van szükség,** amely az alapelvek megvitatásától kezdve „bevonja a tanárokat a saját oktatási céljaikról, értékeikről és osztálytermi gyakorlatukról való gondolkodásba.”⁴

A jelentés beszámolt róla, hogy az „*A Curriculum for Excellence*” című vitaanyagban megfogalmazott **négy stratégiai fejlesztési célt a szakmai konzultációk résztvevői széles körben és lényegében feltétel nélkül elfogadták.** E társadalmi felhatalmazásra támaszkodva, a jelentés az alábbiakat jelölte meg a soron következő teendőként: a négy nagy képességfejlesztési célhoz kapcsolódóan „világos útmutatást kell kidolgoznunk, amely rögzíti az elvárásainkat arra vonatkozóan, hogy mit kell tanulni a gyerekeknek és a fiataloknak, s amely ugyanakkor erősíti a rugalmasságot és elegendő mozgásteret hagy a pedagógusok számára ahhoz, hogy saját szakmai tudásukat kreatív módon tudják hozzá illeszteni a gyerekek szükségleteihez.”⁵ Az 2006-ig megtett út legfontosabb üzeneteit az alábbi négy pontban foglalta össze a jelentés.

Az eddigi folyamat fő üzenetei⁶

Az iskola, mint egész felelős azért, hogy a négyféle képesség minden gyermekben és fiatalban kialakuljon. Ennek következményei vannak az összes olyan felnőttre nézve, aki támogatja a gyerekeket és a fiatalokat; az iskolát, mint „egészet” tételező politikára; a tervezésre, illetve a más szervezetekkel való együttműködésre nézve. A felülvizsgált tantervi keretet ki kell egészíteni egy világos paramétereket tartalmazó általános útmutatóval, amely minden tanárnak segítséget ad ahhoz, hogy támogatni tudja a négy képesség fejlődését saját osztályában.

A hatékony tanterv középpontjában a tanulás és a tanítás áll. A tanárok felismerték és örömmel fogadták azokat a szakmai kihívásokat, amelyek elé a négy nagy képességterületnek a tanulási-tanítási folyamatban való megjelenítése állítja őket. Tudatában vannak annak, hogy az osztálytermi gyakorlat 'hogyanja' lesz az, ami támogatni fogja a tanulás sikerességét és javítja majd a magabiztosságot, a részvételt és a felelősségvállalást.

⁴ A Curriculum for Excellence. Progress and Proposals. (2006). 4. o.

⁵ U.o. 6. o.

⁶ A Curriculum for Excellence. Progress and Proposals. (2006). Main messages from the process so far. 8. o. (szó szerinti fordítás)

A felülvizsgálati munka alátámasztja, hogy lehet helyet találni az elmélyült tanulásnak és a szélesebb skálán mozgó tapasztalatszerzésnek. Látjuk azt is, hogy ez miként érhető el, például: a kimeneti követelményszintek számának csökkentésével; a tanulási célok más módon való megfogalmazásával; a tantervi területeken belüli és az azok közötti ismétlődések megszüntetésével.

Ha a kiválóságot helyezzük a középpontba, mód van rá, hogy egységes szerkezetű tantervben gondolkodjunk. Az olyan területekhez kapcsolódó tevékenységek, mint a vállalkozás, az állampolgári tevékenységek, a fenntartható fejlődés, az egészség és a kreativitás, amelyek ma még sokszor kiegészítő elemként jelennek meg, szerves módon beépíthetők a tantervi keretekbe.

A jelentés nagy része azokat a fejlesztési javaslatokat vette sorra, amelyekre vonatkozóan szakmai konszenzus alakult ki a megelőző másfél év professzionális elemző munkája, és az intézményvezetőkkel, illetve pedagógusokkal folytatott konzultációk keretében – és **az oktatásban dolgozó szakembereknek szólt.** Ezért a gondolatébresztő javaslatcsokrokat minden résztéma esetében **reflektív kérdések** követték. Ezek funkciója az volt, hogy ösztönözzék a pedagógusokat arra, hogy az olvasottak nézőpontjából tekintsenek rá saját napi gyakorlatukra. Vizsgálják meg, hogy mindaz, amit tesznek – ahogy tanítanak, és ahogy a gyerekekkel bánnak –, mennyire segíti elő az újonnan körvonalazódó, széles körben elfogadott célok megvalósulását. Mi az, amit érdemes megőrizniük belőle, és mi az, amin jó lenne változtatniuk? Mi az, amit tervező munkájuk során esetleg másképp kellene majd csinálniuk a jövőben?

A dokumentum hangsúlyozta, hogy a pedagógusoknak meg kell tanulniuk **új szemmel tekinteni a tantervre.**⁷ Az oktatási rendszer méltányossága érdekében kiemelte annak fontosságát is, hogy a tanterv „a fejlesztés, a haladás és a teljesítménybeli megnyilvánulási lehetőségek gazdag tárházát kínálja fel azon gyerekek számára is, akiknek az átlagosnál több támogatásra van szükségük a tanuláshoz. Az egyénre szabott oktatási programoknak, az összehangolt támogatási terveknek és minden egyéb személyre szabott segítségnyújtási formának ebben az egységes tantervi keretben kell helyet kapnia.”⁸ – hangsúlyozta a szöveg. A tanterv nem egyszerűen tartalmi területek és tantárgyak leírása: „**a tanterv a gyermekek és a fiatalok számára tervezett tapasztalatok összessége, amelyet az oktatás keretei között élnek meg.**”⁹

A tantárgyi tartalmak alapvető fontosságú hajtóerői a tanulásnak. Fel kell azonban frissíteni őket annak érdekében, hogy jól segítsék a középpontba helyezett négy nagy képességcsoport kiépülését – hangsúlyozta a jelentés. Egyúttal tervezett módon helyet kell biztosítani mellettük a tantárgyi kereteken kívüli tanulásnak is. „Az interdiszciplináris tevékenységeken keresztül a fiatalok fejleszteni tudják szervezési készségeiket, kreativitásukat, a másokkal való

⁷ A Curriculum for Excellence. Progress and Proposals. (2006). Proposals: looking at the curriculum differently. 9-11.o.

⁸ U.o. 9. o.

⁹ U.o. 9. o.

együttműködés készségét, valamint azt a képességüket, hogy új és kihívást jelentő kontextusokban alkalmazzák a hagyományos iskolai formák között megtanultakat.”¹⁰

A gyermek „utazása” a tanterven keresztül¹¹ című részben a jelentés felhívta a figyelmet arra, hogy **„a gyerekek és a fiatalok élvezik a haladást és jó érzést kelt bennük, ha olyan kihívásokkal találkoznak, amelyek teljesítésére felkészítette és motiválta őket a tanterv.”**¹² Ahhoz, hogy ez megvalósulhasson, állították a szerzők, „a tanároknak meg kell határozniuk a haladás megragadásához, a szülők tájékoztatásához és a támogatás megtervezéséhez szükséges viszonyítási pontokat, illetve szinteket. És szükség van arra is, hogy országos szinten világosan rögzítsük a haladással, illetve a teljesítményekkel kapcsolatos elvárásokat.”¹³ Ezzel összefüggésben a dokumentum összeállítói a korábbiaktól paradigmaticusan eltérő támpontokat javasoltak a tanulásban való haladás definiálására, amelynek kulcselemei az alábbiak voltak.

A haladás új szemléletének kulcselemei¹⁴

- Abból kell kiindulni, hogy az egyes gyerekek és fiatalok fejlődési üteme eltérő.
- Az elvárásokat olyan kategóriákban kell leírni, amelyek széles alapokon és szignifikánsnak tekinthető eredményeken nyugszanak.
- Az elvárásokat a tanuló nézőpontjából kell megfogalmazni, ilyen nyelvi formában: „nekem van...” „meg tudom csinálni...”
- Az elvárások körét úgy kell kialakítani, hogy azok összhangban álljanak a négy nagy képességterülettel, és egyúttal támogassák az írás-olvasás, a számolás és egyéb fontos készségek fejlesztését.
- A korábbinál kevesebb és szélesebb területet átfogó minősítési szintet kell meghatározni annak érdekében, hogy a tanároknak a tervezés során lehetőségük legyen a tanulás mélységének növelésére, gazdagítására és a tudás szükség szerinti megerősítésére.
- A keretnek egyaránt lehetőséget kell adni a tanárok számára a horizontális (szélesítés és gazdagítás) és a vertikális (nagyobb kihívást nyújtó) haladás tervezésére. Így – belátásuk és a tanulók szükségletei szerint – egyszerre van módjuk a tapasztalatok körének adott szinten belüli gyarapítására, illetve a magasabb szintre való továbblépés elősegítésére.
- A tantervnek nem szabad mesterséges határokat tartalmaznia, nem állíthat korlátokat a gyerekek teljesítménye elé. Azoknak, akik már biztonsággal megfelelnek valamely szint követelményeinek, és sokféle tevékenység során elegendő tapasztalatot szereztek, kívánatos továbblépniük a következő szintre.
- A tantervi kereteknek alapul kell szolgálniuk ahhoz is, hogy segítségükkel a szülők jól értelmezhető tájékoztatást kapjanak gyermekeik előre haladásáról, illetve az egyes területeken nyújtott aktuális teljesítményeiről.

¹⁰ U.o. 10.o.

¹¹ A Curriculum for Excellence. Progress and Proposals. (2006). The child's journey through the curriculum. 12-18.o.

¹² U.o. 12. o.

¹³ U.o. 12. o.

¹⁴ U.o. 12. o.

Ez a szemlélet lehetővé teszi, hogy a megszokottól eltérően gondolkodjunk a szintről szintre való haladás sebességéről is – állították a jelentés készítői. „**A szintek** nem akadályok, amelyeken a lehető leggyorsabban túl kell jutni, hanem sokkal inkább **egy kihívásokat és mélységeket rejtő utazás jelzőtáblái.**”¹⁵

A dokumentum javaslatot tett a tantervi követelmények szintbeosztására is, hat nagyobb szakaszra bontva a 3-18 éves célcsoport teljes életidejét.¹⁶ Arra vonatkozóan, hogy milyen módon fogják majd meghatározni az egyes szintekhez kapcsolódó követelményeket, a szakértők úgy foglaltak állást, hogy a tényekből akarnak kiindulni: az adott korcsoportba tartozó gyerekek megfelelő tempó és kihívás mellett, ténylegesen elért eredményeit veszik alapul –, és azokon a részterületeken, ahol a tények ezt alátámasztják, emelni fogják az elvárások korábbi szintjét. A szerzők fontosnak tartották azonban hangsúlyozni, hogy „a szintek meghatározása nem jelenti azt, hogy az egyes állomásokon [...] tesztek kellene használni. A tanárok folyamatosan figyelemmel kísérik és az eszközök széles körének alkalmazásával nyomon követik a tanulók haladását. Az értékelés ezen általános gyakorlatának részeként, szummatív mérőeszközök széles körére támaszkodva, akkor készítenek 'leltárt', amikor úgy vélik, hogy a gyerekek már megbízható módon birtokában vannak az adott tartalmi terület szignifikáns tudáselemeinek.”¹⁷

A javaslat hangsúlyozta, hogy a kitűzött célok elérését az segíti elő a leginkább, ha a fiatalok értelmi képességei és készségei sokféle különböző típusú kontextus keretében fejlődnek. A tanulási tapasztalatok és az elvárt eredmények rendszerbe szervezéséhez az alábbi tartalmi területeket ajánlotta a jelentés – megjelölve egyúttal azt is, hogy ebbe az új struktúrába hová illeszthetők be a hagyományos tantárgyak tartalmi.

Az új tanterv tartalmi területei¹⁸

- **egészség és jól-lét** (*health and wellbeing*). Olyan összetevőkből épülhet fel, mint a személyes és szociális fejlesztés, az egészség lényegének megértése, a testnevelés és a háztartásgazdasági ismeretek.
- **nyelvek** (*languages*). Itt jelenhetnek meg az írni-olvasni tudás összetevői, az angol, a kelta és a modern nyelvek, a latin és görög a nyelv.
- **matematika** (*mathematics*). Ide tartozik a számolás minden összetevője.
- **természettudományok** (*sciences*). Ehhez a területhez kapcsolva jelenhetnek meg a biológiai, a fizikai, a kémiai és a különféle környezeti tartalmak.

¹⁵ U.o. 13. o.

¹⁶ A jelentés által javasolt beosztás a következő volt: Korai szint: az iskolai előkészítő és az általános iskola 1. osztályának (P1) szintje. Első szint: az általános iskola 4. osztályának (P4) végére teljesítendő, de egyesek számára korábban is elérhető szint. Második szint: az általános iskola 7. osztályának (P7) végére teljesítendő, de egyesek számára korábban is elérhető szint. Harmadik szint: a középiskola 1-3. évfolyamának (S 1-3) időtartama alatt teljesíthető szint. Negyedik szint: nagymértékben azonos a skót képesítési keretrendszer (SCQF) 4-es szintjével. Senior szint: a középiskola 4-6. évfolyamának (S 4-6) időtartama alatt teljesíthető szint.

¹⁷ U.o. 13. o.

¹⁸ A Curriculum for Excellence. Progress and Proposals. (2006). How learning is organised: curriculum areas. 14-15.o.

Az egész életen át tartó tanulás programja

- **társadalmi ismeretek** (*social studies*). Itt jelenhetnek meg a történelmi, földrajzi, társadalmi, politikai, gazdasági és üzleti tartalmak.
- **kifejező művészetek** (*expressive arts*). Ennek a területnek a része a dráma, a tánc, a zene és a vizuális művészetek.
- **technológiák** (*technologies*). Ide tartoznak: a szerelés (*craft*), a formatervezés (*design technology*), a grafika (*graphics*), a számítástechnikai és háztartásgazdasági ismeretek (*computing and home economics*).
- **vallási és erkölcsi nevelés** (*religious and moral education*). Ennek keretében jelenhet meg a filozófia.

A jelentés készítői úgy vélték, hogy **a megújulási folyamatban kitüntetett szerepe lesz a pedagógusoknak**: „Motivált és jól képzett munkaerővel rendelkezünk – írták –, amelyet arra buzdítunk, hogy ragadja meg a lehetőséget: távolodjon el a tantervi részletek aprólékos előírásaitól, és szélesebb paraméterek között induljon el a **nagyobb felelősséggel járó szakmai ítéletalkotás és kreativitás** felé.”¹⁹

¹⁹ U.o. 21. o.

Az Európai Bizottság támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeire.